

Robert Roman Stolarski¹

Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie

Oddziaływanie rolowanych należności krótkoterminowych na płynność finansową MŚP sektora przetwórstwa rolno-spożywczego

The Influence of Rolled-Over Short-Term Receivables on the Financial Liquidity of SMEs in the Agri-Food Processing Sector

Synopsis. Uzasadnieniem podjęcia tematu jest znacząca rola praktyk odroczonej płatności w kształtowaniu rolowanych należności MŚP sektora przetwórstwa rolno-spożywczego w warunkach przewagi dużych odbiorców, wynikającej z asymetrii siły kontraktowej i ograniczeń egzekucyjnych. Celem artykułu było określenie skali i dynamiki rolowanych należności krótkoterminowych w latach 2016–2022 oraz ocena ich wpływu na płynność finansową MŚP. Zastosowano analizę wskaźnikową płynności szybkiej w dwóch wariantach: tradycyjnym, opartym na należnościach krótkoterminowych ogółem oraz skorygowanym, w którym z podstawy obliczeń wyłączono rolowane należności. Analizę uzupełniono o ocenę trendów i dynamiki łańcuchowej. Wyniki wskazują, że rolowane należności stanowią trwały element struktury aktywów obrotowych, a ich udział wykazał przejściowy wzrost w 2020 roku, po czym powrócił do poziomu z lat wcześniejszych. Korekta wskaźników płynności o należności rolowane ujawnia systematyczne przeszacowanie płynności memoriałowej. Korekta ta prowadzi do obniżonej, bardziej wiarygodnej oceny zdolności płatniczej przedsiębiorstw, znacząco różniącej się od wyników tradycyjnych wskaźników. Zaproponowane ujęcie rolowanych należności i wskaźnika ich udziału w należnościach krótkoterminowych wprowadza do analizy płynności element dotąd nieuwzględniany, umożliwiając ocenę wypłacalności z perspektywy bliższej rzeczywistym przepływom pieniężnym.

Słowa kluczowe: rolowane należności krótkoterminowe, ukryte finansowanie dostawcy, płynność finansowa MŚP, kapitał obrotowy, zatory płatnicze, asymetria siły kontraktowej

Abstract. The rationale for addressing this topic stems from the significant role of deferred payment practices in shaping rolled receivables among SMEs in the agri food processing sector, particularly under the dominance of large buyers resulting from contractual power asymmetry and limited enforceability. The study aimed to determine the scale and dynamics of rolled short-term receivables in 2016–2022 and to assess their impact on SMEs' financial liquidity. The analysis applied the quick ratio in two variants: the traditional one, based on total short-term receivables, and a corrected version excluding rolled receivables from the calculation base. The assessment was complemented by trend analysis and chain index dynamics. The results show that rolled receivables constitute a persistent component of SMEs' current assets, with a temporary increase in 2020 followed by a return to earlier levels. Adjusting liquidity ratios for rolled-over receivables reveals a systematic overestimation of accrual liquidity. This adjustment leads to a lower, more reliable assessment of companies' payment capacity, substantially different from traditional measures. The proposed inclusion of rolled receivables and their share in short-term receivables introduces an analytical element previously absent from liquidity assessment, enabling an evaluation of solvency that more closely reflects actual cash flows.

Keywords: rolled short-term receivables, implicit supplier financing, SME financial liquidity, working capital, payment backlogs, contractual power asymmetry

JEL Classification: G32, G33, D22, Q13, L66, M21

¹ dr, Katedra Finansów, Instytut Ekonomii i Finansów, Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie, e-mail: robert_stolarski@sggw.edu.pl; <https://orcid.org/0000-0002-7393-6753>

Wstęp

Płynność finansowa jest jednym z kluczowych warunków stabilności i zdolności operacyjnej przedsiębiorstw przetwórstwa rolno spożywczego, szczególnie w segmencie MŚP funkcjonującym w warunkach niskich marż, szybkiej rotacji zapasów i silnej pozycji negocjacyjnej odbiorców. Taka konfiguracja uwarunkowań zwiększa podatność firm na zatory płatnicze oraz ogranicza ich możliwości pozyskiwania finansowania zewnętrznego, co czyni bieżącą płynność jednym z najważniejszych determinantów ich stabilności.

Dotychczasowe badania koncentrowały się głównie na analizie przeterminowanych należności krótkoterminowych jako kategorii statycznej. Przykładem jest ekspertyza Wasilewskiego i Stolarskiego (2023), w której oceniano udział należności stale przeterminowanych w aktywach obrotowych przedsiębiorstw sektora w latach 2016–2023. Wskazano w niej m.in. wzrost zaległości w 2020 roku oraz trwałe pogorszenie dostępności środków pieniężnych, podkreślając ograniczenia tradycyjnych wskaźników płynności opartych na danych memoriałowych. Ekspertyza nie obejmowała jednak analizy mechanizmu cyklicznego odnawiania zaległości, pozostawiając otwarte pytanie o procesy odpowiedzialne za trwałe pogorszenie płynności.

Jednym z takich procesów jest rolowanie należności krótkoterminowych, polegające na odnawianiu przeterminowanych zobowiązań odbiorców poprzez generowanie nowych należności o zbliżonej wartości. Mechanizm ten może prowadzić do systematycznego zawyżania aktywów obrotowych i przeszacowania płynności finansowej, a jednocześnie pozostaje niewidoczny w klasycznych wskaźnikach. Brak operacyjnej definicji rolowanych należności oraz metody ich pomiaru stanowi istotną lukę badawczą.

Wprowadzenie kategorii rolowanych należności pozwala rozszerzyć dotychczasowe analizy, umożliwiając ocenę trwałych zatorów płatniczych oraz ich wpływu na zdolność przedsiębiorstw do regulowania zobowiązań krótkoterminowych. W odróżnieniu od kategorii „należności stale przeterminowanych”, rolowanie opisuje proces, a nie stan zaległości, co umożliwia bardziej realistyczną ocenę płynności, zwłaszcza w warunkach, w których metoda memoriałowa prowadzi do jej przeszacowania.

Celem artykułu jest identyfikacja i pomiar skali zjawiska rolowanych należności krótkoterminowych w MŚP sektora przetwórstwa rolno spożywczego w latach 2016–2022 oraz ocena ich wpływu na płynność finansową z wykorzystaniem wskaźników skorygowanych o należności rolowane. Badanie ma charakter replikacyjno rozszerzający względem wcześniejszych analiz, wprowadzając nową definicję operacyjną oraz nowy sposób pomiaru płynności finansowej przedsiębiorstw.

Przegląd literatury

Płynność finansowa przedsiębiorstw, zwłaszcza w sektorze MŚP, pozostaje jednym z kluczowych obszarów badań finansowych. W klasycznym ujęciu oznacza zdolność do regulowania zobowiązań krótkoterminowych przy wykorzystaniu aktywów obrotowych, co odzwierciedlają wskaźniki płynności bieżącej i szybkiej. W zarządzaniu kapitałem obrotowym szczególną rolę odgrywają należności handlowe, które kształtują cykl konwersji gotówki i wpływają na bieżącą wypłacalność przedsiębiorstwa. W praktyce MŚP kredyt kupiecki często przekształca się jednak w formę finansowania odbiorców, zwłaszcza w relacjach o asymetrycznej sile kontraktowej. Badania empiryczne potwierdzają, że wysoki

poziom należności oraz opóźnienia w ich spłacie wydłużają okres zamrożenia kapitału i zwiększają zapotrzebowanie na finansowanie zewnętrzne (Kościelniak, Wróblewska Kazakin, 2011, s. 23–31; Coricelli, Frigerio, 2018, s. 1549). Wydłużenie okresu spływu należności (Days Sales Outstanding - DSO) pogarsza płynność i obniża zdolność MŚP do regulowania zobowiązań, co jest szczególnie dotkliwe w branżach o niskiej rentowności i silnej pozycji negocjacyjnej odbiorców, takich jak przetwórstwo rolno spożywcze. Wskazuje się również, że struktura należności ma istotny wpływ na płynność przedsiębiorstw (Czerwinka, Jaworski, 2023, s. 173).

Odbiorca, który wydłuża terminy płatności, korzysta z kredytu udzielanego przez dostawcę (Wang i in., 2021, s. 796). W literaturze podkreśla się, że duzi odbiorcy traktują kredyt kupiecki jako nieodpłatne źródło finansowania (Zawadzka, 2008, s. 639–643), co w warunkach ograniczonego dostępu MŚP do kredytu bankowego (Wolański, 2015, s. 465–466) prowadzi do narastania zatorów płatniczych (Grzywacz, 2023, s. 44). Mechanizmy te znajdują teoretyczne uzasadnienie m.in. w teorii nowej ekonomii instytucjonalnej (Williamson, 1998), w koncepcji kontraktów niekompletnych (Grossman & Hart, 1986; Hart, 1995) oraz monopsonicznej siły nabywców (Robinson, 1969; Porter, 1980). Dostawcy, obawiając się utraty kluczowych kontrahentów, rzadko korzystają z narzędzi egzekucyjnych (Dankiewicz, 2018, s. 40), a alternatywy, takie jak factoring czy windykacja, są kosztowne lub trudno dostępne (Nowak, 2014, s. 826).

Istotny wkład w analizę płynności finansowej MŚP sektora przetwórstwa rolno-spożywczego wnosi ekspertyza Wasilewskiego i Stolarskiego (2023), w której oceniono wpływ pandemii COVID 19 na płynność przedsiębiorstw w latach 2016–2023, analizując m.in. udział należności stale przeterminowanych oraz zmiany wskaźnika płynności II stopnia. Kategoria ta ma jednak charakter statyczny i nie pozwala na identyfikację mechanizmu powstawania i odnawiania zaległości płatniczych. W literaturze podkreśla się rosnącą potrzebę stosowania wskaźników opartych na przepływach pieniężnych oraz identyfikacji zjawisk, które nie generują realnych wpływów pieniężnych, a jedynie zwiększają wartość należności w ujęciu memoriałowym.

W badaniach międzynarodowych pojawiają się koncepcje zbliżone do rolowania należności, takie jak „evergreening trade credit”, „rolling over receivables” czy „implicit supplier financing”, jednak dotyczą one głównie dużych przedsiębiorstw przemysłowych. Brakuje analiz odnoszących się do MŚP przetwórstwa rolno spożywczego, które charakteryzują się odmienną strukturą kosztów, sezonowością produkcji oraz silną zależnością od odbiorców o dużej sile rynkowej.

Wprowadzenie kategorii rolowanych należności krótkoterminowych stanowi odpowiedź na lukę badawczą dotyczącą identyfikacji trwałych zatorów płatniczych oraz ich wpływu na płynność finansową przedsiębiorstw. Rolowanie jako proces cyklicznego odnawiania zaległości poprzez generowanie nowych zobowiązań krótkoterminowych o zbliżonej wartości, pozwala na bardziej precyzyjną ocenę ryzyka płynności, niż tradycyjne wskaźniki oparte na należnościach ogółem lub należnościach przeterminowanych. W literaturze brakuje również badań uwzględniających korektę wskaźników płynności o należności rolowane, co stanowi istotny wkład niniejszego artykułu.

Dane i metody badawcze

Badanie oparto na danych zagregowanych dotyczących przedsiębiorstw MŚP sektora przetwórstwa rolno spożywczego, publikowanych przez Główny Urząd Statystyczny (Wyniki finansowe przedsiębiorstw niefinansowych; Wyniki finansowe podmiotów gospodarczych). Zakres analizy obejmuje lata 2016–2022, co pozwala uchwycić zmiany w strukturze należności krótkoterminowych zarówno przed pandemią COVID 19, jak i w okresie jej oddziaływania. Wykorzystane dane obejmują: należności krótkoterminowe ogółem, należności przeterminowane, krótkoterminowe aktywa finansowe, zobowiązania krótkoterminowe oraz przychody ze sprzedaży.

W celu oceny skali zjawiska rolowania należności krótkoterminowych wprowadzono wskaźnik udziału rolowanych należności w należnościach krótkoterminowych:

$$\alpha = \frac{R_{\text{rol}}}{R_{\text{krótka}}}, 0 \leq \alpha \leq 1$$

Wskaźnik α pełni funkcję diagnostyczną, pozwalając określić, jaka część należności nie generuje przepływów pieniężnych i jest przenoszona na kolejne okresy. Stanowi to podstawę do korekty wskaźników płynności oraz oceny ryzyka zatorów płatniczych.

Dane dotyczące struktury należności oraz dynamiki opóźnień płatniczych zestawiono na podstawie raportów BIG InfoMonitor (2023a, 2023b), Euler Hermes (2019), Intrum (2023) oraz Szybkiego Monitoringu NBP (2025). Na ich podstawie określono udział rolowanych należności w należnościach krótkoterminowych MŚP sektora przetwórstwa rolno-spożywczego α (tabela 1). Udział ten wynosił ok. 0,14 w latach 2016–2019, wzrósł do 0,26 w 2020 roku, a następnie obniżył się do 0,16 w 2021 roku i 0,14 w 2022 roku.

Tabela 1. Rolowane należności krótkoterminowe w wartości należności krótkoterminowych MŚP α

Table 1. Rolled short-term receivables to the value of short-term receivables of SMEs α

Wyszczególnienie	Lata						
	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Udział rolowanych należności krótkoterminowych	0,14	0,14	0,14	0,14	0,26	0,16	0,14

Źródło: opracowanie własne.

Dane empiryczne zestawiono w tabeli 2, obejmującej determinanty płynności finansowej szybkiej: należności krótkoterminowe ogółem, należności rotujące, należności rolowane, krótkoterminowe aktywa finansowe oraz zobowiązania krótkoterminowe.

Tabela 2. Determinanty płynności finansowej szybkiej, w mln zł

Table 2. Determinants of quick financial liquidity, in PLN million

Lata	Należności krótkoterminowe $R_{krótka}$	Należności krótkoterminowe rotujące R_{rot}	Należności krótkoterminowe rolowane R_{rol}	Krótkoterminowe aktywa finansowe A_{fin}	Zobowiązania krótkoterminowe $Z_{krótka}$
2016	27986	23984	4002	11504	37905
2017	29795	25534	4261	12704	40751
2018	30499	26138	4361	11946	41345
2019	31437	26941	4496	11696	42223
2020	29557	21894	7663	12796	42435
2021	34074	28496	5579	14189	51199
2022	44164	37848	6315	13614	65017

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (publikacje: Wyniki finansowe przedsiębiorstw niefinansowych oraz Wyniki finansowe podmiotów gospodarczych).

Konstrukcja kategorii rolowanych należności

W celu identyfikacji zjawiska rolowania należności dokonano dekompozycji należności krótkoterminowych na dwie kategorie:

- rolowane należności krótkoterminowe (R_{rol}) – należności nieuregulowane w terminie, przenoszone na kolejne okresy poprzez generowanie nowych zobowiązań o zbliżonej wartości.
- rotujące należności krótkoterminowe (R_{rot}) – należności regulowane w cyklu operacyjnym, generujące realne wpływy pieniężne,

Rotujące należności krótkoterminowe zdefiniowano jako:

$$R_{rot} = R_{krótka} - R_{rol}$$

gdzie: $R_{krótka}$ – należności krótkoterminowe ogółem, R_{rot} – należności rotujące.

Wprowadzenie kategorii rolowanych należności ma charakter operacyjny i diagnostyczny — pozwala na identyfikację trwałych zatorów płatniczych, które nie są widoczne w tradycyjnych analizach opartych na należnościach ogółem lub należnościach przeterminowanych.

Konstrukcja wskaźników płynności szybkiej

W celu oceny wpływu rolowanych należności na płynność finansową przedsiębiorstw zastosowano dwa warianty wskaźnika płynności szybkiej:

I. Wskaźnik płynności szybkiej tradycyjny (Quick Ratio)

$$QR = \frac{A_{fin} + R_{krótka}}{Z_{krótka}}$$

gdzie: A_{fin} – krótkoterminowe aktywa finansowe, $R_{krótka}$ – należności krótkoterminowe ogółem, $Z_{krótka}$ – zobowiązania krótkoterminowe.

- II. Wskaźnik płynności szybkiej skorygowany o należności rolowane (Quick ratio adjusted)

$$QR_{sk} = \frac{A_{fin} + R_{rot}}{Z_{krótka}}$$

gdzie: R_{rot} – należności rotujące, tj. należności generujące realne wpływy pieniężne.

Korekta polega na wyłączeniu z aktywów obrotowych tej części należności krótkoterminowych, która nie generuje przepływów pieniężnych i jest przenoszona na kolejne okresy. Analizę przeprowadzono w ujęciu operacyjnym, zakładając kontynuację działalności oraz zamianę aktywów obrotowych na gotówkę w ramach cyklu operacyjnego (Wędzki, 2019, s. 160).

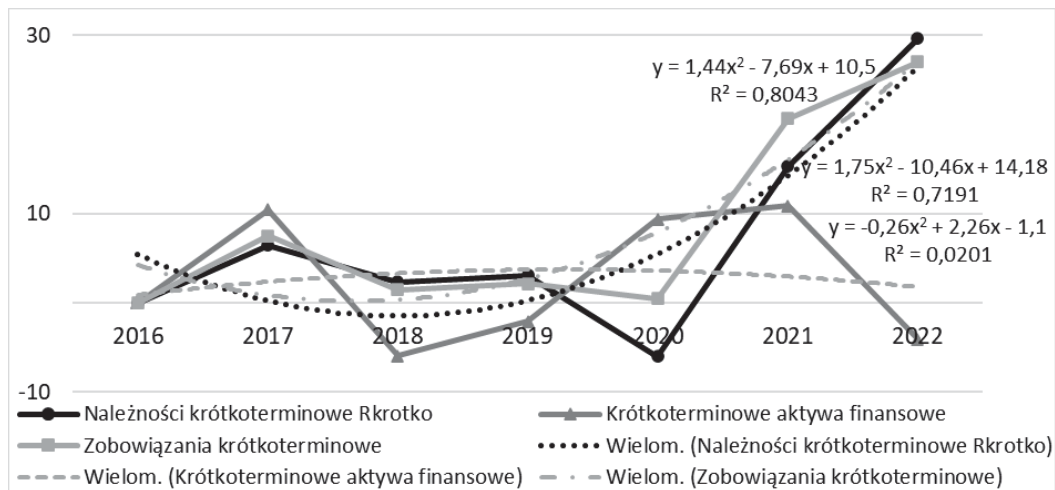
Dynamikę rolowania należności krótkoterminowych oraz jego wpływ na płynność oceniono z wykorzystaniem analizy trendu (funkcja liniowa i wielomianowa), analizy dynamiki bazowej i łańcuchowej (rok do roku), porównania wskaźników tradycyjnych i skorygowanych, analizy udziału należności rolowanych w należnościach krótkoterminowych. Podejście to umożliwia ocenę zarówno poziomu i trwałości rolowania, jak i jego wpływu na zdolność przedsiębiorstw do regulowania zobowiązań.

Badanie ma charakter replikacyjno-rozszerzający względem wcześniejszych analiz dotyczących należności przeterminowanych. Wprowadza jednak nową definicję operacyjną oraz nowy sposób pomiaru płynności finansowej, identyfikując rolowanie jako proces cyklicznego odnawiania zaległości. Pozwala to na bardziej precyzyjną ocenę ryzyka płynności niż podejścia makroekonomiczne koncentrujące się wyłącznie na poziomie zaległości.

Wyniki badań

Dekompozycja należności krótkoterminowych na należności rotujące i rolowane ujawniła, że udział rolowanych należności w należnościach krótkoterminowych wzrósł z ok. 0,14 w 2019 roku do 0,26 w 2020 roku, następnie zmniejszył się do 0,16 w 2021 roku i 0,14 w 2022 roku (tabela 1). Oznacza to, że istotna część należności nie generowała realnych wpływów pieniężnych, lecz była przenoszona na kolejne okresy poprzez mechanizm rolowania. Zjawisko to wpływało na ograniczanie dostępności gotówki w MŚP sektora przetwórstwa rolno-spożywczego, utrudniając terminową spłatę zobowiązań krótkoterminowych, co mogło przyczynić się do szybszego wzrostu tych zobowiązań w latach 2021–2022.

W celu oceny dynamiki zmian determinant płynności szybkiej obliczono wskaźniki dynamiki bazowej i łańcuchowej należności krótkoterminowych, aktywów finansowych i zobowiązań krótkoterminowych. W latach 2016–2022 należności krótkoterminowe w ujęciu bazowym wzrosły o ok. 58%, natomiast zobowiązania krótkoterminowe aż o 71%. Aktywa finansowe zwiększyły się natomiast o 18%. Wzrost wartości należności ogółem był szczególnie widoczny w latach 2020–2022, co koresponduje z obserwowanym w ekspertyzie Wasilewskiego i Stolarskiego (2023) wzrostem zaległości płatniczych w okresie pandemii COVID 19. Wskaźniki łańcuchowej dynamiki zmian (rys. 1) wskazują na wyraźne przyspieszenie wzrostu zobowiązań krótkoterminowych w latach 2021–2022.

Rys. 1. Wskaźniki łańcuchowej dynamiki zmian należności krótkoterminowych, aktywów finansowych i zobowiązań krótkoterminowych (%)

Fig. 1. Chain dynamics indicators of changes in short-term receivables, financial assets and short-term liabilities (%)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Pochodne funkcji wielomianowej trendów potwierdzają, że od 2020 roku tempo narastania zobowiązań krótkoterminowych ($y' = 3,50x - 10,46$) przewyższa tempo wzrostu należności krótkoterminowych ($y' = 2,88x - 7,69$), co oznacza rosnące obciążenie płynności.

W tabeli 3 przedstawiono wyniki obliczeń wskaźnika płynności szybkiej (PFS) w obu wariantach z uwzględnieniem pełnych należności krótkoterminowych Rkrótko oraz rotowanych należności krótkoterminowych Rrot. W praktyce wskaźnik płynności szybkiej powinien być równy lub większy od 1 (Wędzki 2020, s. 103). Wyniki wskazują na systematyczny spadek płynności w całym okresie badania, przy czym wariant oparty na należnościach krótkoterminowych ogółem charakteryzuje się łagodniejszym spadkiem niż wariant skorygowany.

Tabela 3. Wskaźnik płynność szybkiej MŚP sektora rolno-spożywczego

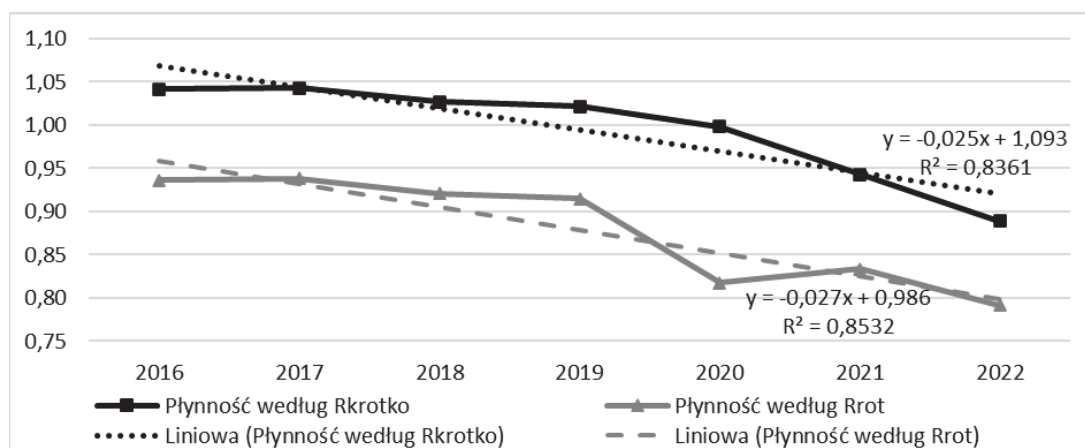
Table 3. Quick liquidity ratio of SMEs in the agri-food sector

Wyszczególnienie	Rok						
	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Płynność według $R_{krótko}$	1,04	1,04	1,03	1,02	1,00	0,94	0,89
Płynność według R_{rot}	0,94	0,94	0,92	0,92	0,82	0,83	0,79

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Wartość PFS według $R_{kr\acute{o}tko}$ zmniejszyła się z 1,04 w 2016 roku do 0,89 w 2022 roku, natomiast wskaźnik oparty na należnościach rotujących (R_{rot}) zmniejszył się z 0,94 do 0,79. Oznacza to, że MŚP sektora przetwórstwa rolno spożywczego stopniowo traciły zdolność do szybkiego regulowania zobowiązań krótkoterminowych, a tradycyjny wskaźniki płynności szybkiej przeszacowywał ich faktyczną zdolność płatniczą.

Na rys. 2 przedstawiono zmiany płynności szybkiej w latach 2016–2022 wraz z liniami trendu.

Rys. 2. Wskaźnik płynności szybkiej MŚP sektora przetwórstwa rolno-spożywczego

Fig. 2. Quick liquidity ratio of SMEs in the agri-food processing sector

Źródło: opracowanie własne.

W 2020 roku widoczne jest odchylenie od trendu, wynikające ze wzrostu udziału rolowanych należności do 0,26 w pierwszym roku pandemii. Wariant PFS oparty na R_{rot} wykazuje w tym okresie silniejsze obniżenie płynności, co potwierdza, że rolowane należności istotnie zniekształcają ocenę zdolności płatniczej. Wyniki wskazują, że narastające trudności MŚP w regulowaniu zobowiązań wynikają zarówno ze wzrostu zobowiązań, jak i ze struktury należności, w której rolowane należności stanowią istotny udział.

Wyłączenie rolowanych należności z kalkulacji wskaźnika płynności ujawnia niższą zdolność regulowania zobowiązań krótkoterminowych, co potwierdza konieczność ostrożniejszej interpretacji tradycyjnych wskaźników. Wyniki dowodzą, że rolowane należności prowadzą do zawyżenia płynności memoriałowej i mogą maskować ryzyko utraty zdolności płatniczej. Ostatecznie ustalono, że przedsiębiorstwa funkcjonują w warunkach ukrytego kredytowania odbiorców, co ogranicza ich zdolność do finansowania działalności operacyjnej.

Podsumowanie

Przeprowadzone badanie potwierdza, że rolowane należności krótkoterminowe stanowią trwałe i istotny element struktury należności przedsiębiorstw MŚP sektora przetwórstwa rolno spożywczego. Zjawisko to nie ma charakteru incydentalnego – odzwierciedla utrwalaony mechanizm cyklicznego odnawiania zaległości, niewidoczny w tradycyjnych kategoriach należności przeterminowanych. Oznacza to, że przedsiębiorstwa pełnią funkcję nieformalnych kredytodawców swoich odbiorców, co prowadzi do narastania ukrytych zatorów płatniczych i ogranicza dostępność środków pieniężnych.

Porównanie wskaźników płynności tradycyjnych i skorygowanych o należności rolowane wykazało, że podejście memoriałowe systematycznie przeszacowuje zdolność przedsiębiorstw do regulowania zobowiązań krótkoterminowych. Wartości wskaźnika płynności szybkiej po korekcie były istotnie niższe, co potwierdza konieczność uwzględniania jakości należności w ocenie płynności finansowej. Wyniki te dostarczają nowych dowodów empirycznych dla sektora MŚP przetwórstwa rolno spożywczego i wzmacniają argumenty literatury wskazujące na ograniczenia tradycyjnych miar płynności.

Analiza trendów potwierdziła strukturalny charakter rolowania należności, utrzymujący się również po okresie zaburzeń pandemicznych. Zjawisko to zwiększa podatność przedsiębiorstw na ryzyko płynności, szczególnie w branżach o niskiej rentowności i wysokiej sezonowości, gdzie dostęp do kapitału obrotowego warunkuje ciągłość produkcji.

Wkład metodologiczny badania polega na wprowadzeniu nowej kategorii operacyjnej – rolowanych należności krótkoterminowych – oraz na konstrukcji wskaźników płynności skorygowanych o tę kategorię. Pozwala to uchwycić proces cyklicznego odnawiania zaległości, który nie jest widoczny w analizach opartych na należnościach ogółem lub przeterminowanych. Wprowadzenie tej zmiennej umożliwia bardziej realistyczną ocenę ryzyka płynności oraz identyfikację trwałych zatorów płatniczych. Badanie ma charakter replikacyjno rozszerzający: opiera się na istniejących danych zagregowanych, lecz wzbogaca je o nową definicję operacyjną i nowy sposób pomiaru płynności finansowej, co stanowi istotne uzupełnienie dotychczasowych metod analizy.

Wyniki mają również znaczące implikacje praktyczne. Wskazują na potrzebę monitorowania dynamiki rolowania należności jako kluczowego elementu zarządzania płynnością oraz uwzględniania ryzyka trwałego odraczania płatności w polityce kredytu kupieckiego. Z perspektywy instytucji finansowych i regulatorów podkreślają konieczność traktowania zatorów płatniczych jako istotnego czynnika ryzyka w ocenie kondycji finansowej przedsiębiorstw. Badanie wskazuje także na potrzebę dalszych analiz, zwłaszcza w ujęciu mikroekonomicznym, obejmującym dane jednostkowe przedsiębiorstw. Pozwoliłoby to na identyfikację czynników determinujących skłonność odbiorców do odraczania płatności oraz ocenę skuteczności narzędzi zarządzania należnościami w ograniczaniu zatorów płatniczych.

Wnioski

1. Rolowane należności są ważnym mechanizmem cyklicznego odnawiania zaległości, który prowadzi do trwałego odraczania płatności i ukrytego finansowania odbiorców. Rolowane należności istotnie wpływają na ocenę płynności finansowej MŚP

- przetwórstwa rolno-spożywczego w Polsce; brak ich korekty prowadzi do zawyżania tradycyjnych wskaźników. Zjawisko rolowania ma charakter strukturalny i trwale ogranicza dostępność środków pieniężnych.
2. Rolowanie należności w przedsiębiorstwach w Polsce wynika m.in. z asymetrii siły kontraktowej i ograniczeń egzekucyjnych, zwiększając podatność MŚP przetwórstwa rolno-spożywczego na ryzyko płynności. Stąd monitorowanie struktury należności powinno stanowić kluczowy element zarządzania ryzykiem finansowym.
 3. Istotnym wkładem metodycznym badań jest wprowadzenie kategorii rolowanych należności krótkoterminowych oraz wskaźnika płynności skorygowanej o tę kategorię. Zastosowany wskaźnik udziału rolowanych należności $\alpha = Rrol/Rkrotko$ pozwala na identyfikację trwałych zatorów płatniczych i realistyczną ocenę płynności.
 4. Dalsze badania mikroekonomiczne są konieczne dla pełnego zrozumienia mechanizmów odraczania płatności i powinny się koncentrować na identyfikacji czynników determinujących skłonność odbiorców do odraczania płatności oraz ocenę skuteczności i rozwój narzędzi zarządzania należnościami w ograniczaniu zatorów płatniczych.

Bibliografia

- BIG InfoMonitor. (2023a). Przemysł spożywczy w Polsce. <https://www.big.pl>
- BIG InfoMonitor. (2023b). Pandemia pomogła handlowi, zaszkodziła budownictwu. <https://www.big.pl>
- Coricelli, F., Frigerio, M. (2018). Interenterprise Credit and Adjustment during Financial Crises: The Role of Firm Size. *Journal of Money, Credit and Banking*, 51(6), 1547-1580. <https://doi.org/10.1111/jmcb.12557>.
- Czerwona, L., Jaworski, J. (2020). Determinants of working capital management in SMEs: Evidence from Central and Eastern Europe. *Journal of International Studies*, 16(2), 162-180. <https://doi.org/10.14254/2071-8330.2023/16-2/11>.
- Dankiewicz, R.A. (2018). Wpływ przeterminowanych należności na kondycję polskich przedsiębiorstw – analiza branżowa. *Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska, Sectio H – Oeconomia*, 52(1), 39-48. <https://doi.org/10.17951/h.2018.52.1.39>.
- Euler, H. (2019). Przeterminowane należności w polskim sektorze spożywczym. <https://www.eulerhermes.com>
- Grossman, S.J., Hart, O.D. (1986). The costs and benefits of ownership: A theory of vertical and lateral integration. *Journal of Political Economy*, 94(4), 691-719.
- Grzywacz, J. (2023). Kredyt kupiecki a płynność finansowa przedsiębiorstwa. *Nauki Ekonomiczne*, 37, 35-54. [https://doi.org/10.19251/ne/2023.37\(3\)](https://doi.org/10.19251/ne/2023.37(3)).
- Hart, O. (1995). *Firms, contracts, and financial structure*. Clarendon Press.
- Hart, O., Moore, J. (1990). Property rights and the nature of the firm. *Journal of Political Economy*, 98(6), 1119-1158. <https://doi.org/10.1086/261729>.
- Intrum. (2023). European Payment Report. <https://www.intrum.com>
- Kościelniak, H., Wróblewska Kazakin, A. (2011). Rola należności handlowych w zarządzaniu płynnością finansową małych i średnich przedsiębiorstw województwa śląskiego. *Organizacja i Zarządzanie*, 2, 19-32.
- Narodowy Bank Polski. (2025). Szybki Monitoring NBP – analiza sytuacji sektora przedsiębiorstw. <https://nbp.pl>
- Nowak, D. (2014). Rola i znaczenie kredytu kupieckiego. *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia*, 65, 815-827.
- Porter, M. E. (1980). *Competitive strategy: Techniques for analysing industries and competitors*. Free Press.
- Robinson, J. (1969). *The economics of imperfect competition*. Palgrave Macmillan. <https://doi.org/10.1007/978-1-349-15320-6>
- Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej 2024. (2024). <https://stat.gov.pl>
- Wang, X., Han, L., Huang, X., Mi, B. (2021). The financial and operational impacts of European SMEs' use of trade credit as a substitute for bank credit. *The European Journal of Finance*, 27(8), 796-825. <https://doi.org/10.1080/1351847X.2020.1846576>

- Wasilewski, M., Stolarski, R. (2023). Wpływ oddziaływania pandemii COVID 19 na płynność finansową gospodarstw rolnych i przedsiębiorstw przetwórstwa rolno spożywczego w latach 2024-2025. Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi.
- Wędzki, D. (2019). Analiza wskaźnikowa sprawozdania finansowego. Wydawnictwo Nieoczywiste.
- Wędzki, D. (2020). Wskaźniki finansowe dla sprawozdania według MSSF. C.H. Beck.
- Williamson, O. E. (1998). Ekonomiczne instytucje kapitalizmu. Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Wolański, R. (2015). Struktura źródeł finansowania w zależności od celu finansowania w małych i średnich przedsiębiorstwach w świetle badań empirycznych. *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego Ekonomiczne Problemy Usług*, 116, 461-474.
- Zawadzka, D. (2008). Kredyt kupiecki w teoriach struktury kapitału w warunkach finansowania małego przedsiębiorstwa. *Prace Naukowe Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu*, 1200, 638-644.

Do cytowania / For citation:

Stolarski R.R. (2025). Oddziaływanie rolowanych należności krótkoterminowych na płynność finansową MŚP sektora przetwórstwa rolno-spożywczego. *Problemy Rolnictwa Światowego*, 25(4), 60-70; DOI: 10.22630/PRS.2025.25.4.15

Stolarski R.R. (2025). The Influence of Rolled-Over Short-Term Receivables on the Financial Liquidity of SMEs in the Agri-Food Processing Sector (in Polish). *Problems of World Agriculture*, 25(4), 60-70; DOI: 10.22630/PRS.2025.25.4.15